

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять з дисципліни

«ОРФОГРАФІЯ ТА ПУНКТУАЦІЯ»

(для здобувачів вищої освіти спеціальності 061 «Журналістика»)

(Електронне видання)

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
української філології та
журналістики
Протокол № 4 від 21.10.2021

Северодонецьк 2021

УДК 811.161.2'271

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Орфографія та пунктуація» (для здобувачів вищої освіти спеціальності 061 «Журналістика») (Електронне видання) / Уклад.: О.А. Карловас. – Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. – 43 с.

Система представлених тестових завдань є елементами програмованого навчання (вибір правильної відповіді, а вона може бути і не одна, з кількох пропонуванних) дозволяє здобувачам вищої освіти з'ясувати складні випадки українського правопису, слововживання, формотворення, орфоепії. Тестові завдання дають можливість своєчасно здійснювати підсумковий контроль мовних знань здобувачів вищої освіти під час повторення вивченого матеріалу та виявляти недоліки в опануванні мови. Також тестові завдання можуть бути використані як дидактичний матеріал у дистанційному навчанні на етапах систематизації та узагальнення навчального матеріалу.

Методичні матеріали розраховані на здобувачів ВО закладів вищої освіти.

Укладач:

О.А.Карловас, ст. викладач

Рецензент:

І.М.Кошман, доцент, к.філ.н.

Вступ

Метою вивчення дисципліни є поглиблене пізнання фонетичного, лексичного, граматичного складу української мови, усвідомлення тенденцій у функціонуванні їх на сучасному зрізі, а також вироблення у здобувачів вищої освіти умінь і навичок послуговуватися одиницями цих рівнів при підготовці пресових, аудіо- та візуальних матеріалів різних жанрів; формування усвідомленої висококультурної національно-мовної особистості журналіста.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є орфограми та правила їх передачі відповідно до фонетичного, морфологічного, традиційного та диференціюючого принципів українського правопису; пунктограми та правила їх передачі відповідно до нового українського правопису.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен набути такі результати навчання.

Знати: поняття про графіку та орфографію, їх принципи; український алфавіт, загальні питання правопису; усі формулювання правил української орфографії у зв'язку з фонетикою, морфемікою, морфологією української мови; поняття про пунктуацію, пунктограму, систему розділових знаків, усі формулювання правил української пунктуації у зв'язку з синтаксисом української мови;

Уміти: диференціювати принципи українського правопису та відповідно до них – орфографічні правила; застосовувати практично вивчені правописні визначення за аналогією, а також винятки з правил; давати детальний коментар орфографічним правилам, диференціювати, вимовляти, характеризувати звуки мови; коментувати зміни звуків у потоці мовлення, правопис орфограм тощо; диференціювати принципи української пунктуації і відповідно до них – пунктуаційні правила; застосовувати практично вивчені правописні визначення за аналогією, а також винятки із правил; давати детальний коментар правилам постановки розділових знаків у простих реченнях неускладненої та ускладненої структур, складних реченнях тощо.

У діагностиці мовних знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти особливе місце за лінгвометодичним статусом посідають нетрадиційні форми контролю. Серед них у групі стимулювальних чинників уваги заслуговує оперативний тестовий контроль, оскільки він дозволяє через активізацію аналітичного мислення та тренування практичних навичок у швидкому й

аргументованому виборі варіанта відповіді з серії запропонованих своєчасно перевірити якість окремих чи комплексних мовних знань, реалізувати глибокий диференційований та індивідуалізований підхід до навчально-пізнавальної діяльності, покращити динаміку засвоєння навчального матеріалу, забезпечити зворотний зв'язок.

Система завдань з елементами програмованого навчання (вибір правильної відповіді, а вона може бути і не одна, з кількох пропонуєваних) дозволяє користувачам з'ясувати складні випадки українського правопису, слововживання, формотворення, орфоєпії, а викладачу – оперативно, якісно та диференційовано діагностувати знання, уміння й навички здобувачів вищої освіти.

Тестові завдання характеризуються простотою процедури виконання та стандартністю структури. Вони побудовані за принципом множинного вибору та передбачають один правильний варіант або два правильні варіанти відповіді.

Для ознайомлення здобувачів вищої освіти зі структурою тестових завдань та розуміння принципу їх виконання, а також з метою швидко орієнтуватися у матеріалі пропонується зразок тесту з правильним варіантом відповіді, мовним коментарем до нього з указівкою відповідних орфограм і пунктограм.

ЗРАЗОК ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ

1. Для всіх слів якої групи вживання апострофа є нормативним?
 - а) к...ювет, м...ясний, об...єм, підпор...ядкування, п...ять;
 - б) бур...як, узгір...я, гар...ячий, матір...ю, возз...єднання;
 - в) роз...ятрити, верб...я, Лук...янівка, п...єса, пом...якшення;
 - г) ф...юзеляж, к...юрі, жаб...ячий, коров...ячий, міжгір...я;
 - д) такої немає.

2. Для слів якої групи вживання м'якого знака є нормативним?

- а) опрац...ований, розбираєш...ся, піл...ги, гір...кий, Н...ю-Йорк;
- б) бондар..., мен...ше, зустріч..., ріж...те, Хар...ків, одягаєш...ся;
- в) документал...ніст..., знан..., сліз...ми, низ...ко, міл...йон;
- г) здобич..., їж..., кобзар..., громад...с...кіст..., молот...ба;
- д) такої немає.

3. Для слів якої групи написання двох приголосних є нормативним?

- а) вил...ю, Запоріж...я, творчіст...ю, розріс...я, щаст...я;
- б) дал...ю, пізнан...я, облич...я, ір...аціональний, Донеч...ина;
- в) гідніст...ю, свідчен...ь, узаконен...ий, мас...а, лист...я;
- г) ім...іграція, відкрит...ів, хвилюван...ь, Галич...ина, роздоріж...я;
- д) такої немає.

4. У всіх словах якої групи спрощення приголосних на письмі не відбувається?

- а) віс...ник, улес...ливий, тиж...невик, президен...ський, аспіран...ський;
- б) сучас...ник, щас...ливий, влас...ний, стис...нути, почес...ний;
- в) контраст...ний, кіс...лявий, пропагандис...ський, комерсан...ський, шіс...сот;
- г) ілюзіоніс...ський, тиж...ня, випус...ний, умис...ний, піз...но;
- д) такої немає.

5. У якій із груп усі слова починаються з голосної е?

- а) ...піграф, ...пітет, ...нтузіазм, ...волюція, ...ксперт;
- б) ...вангеліст, ...йфорія, ...легантність, ...ретик, ...кскурсія;
- в) ...вшан-зілля, ...пископат, ...гер, ...вропа, ...фрейтор;
- г) ...кцес, ...мансипація, ...вровалюта, ...лемент, ...ренбург.
- д) такої немає.

6. У якій із груп усі слова є власними назвами?

- а) (М,м)атір (Б,б)ожа, (Н,н)обелівська (П,п)ремія, (П,п)резидент (Ф,ф)ранції, (З,з)абужжя, (К,к)расний (Л,л)иман;
- б) (Г,г)інчі (П,п)си, (Р,р)еспубліка (П,п)ольща, (П,п)ресвятая (Б,б)огородиця, (Г,г)олова (В,в)ерховної (Р,р)ади (У,у)країни, (С,с)анта- (К,к)рус;
- в) (К,к)онституція (У,у)країни, (Ш,ш)евченківський (С,с)тиль, (П,п)рава (Л,л)юдини, (З,з)олота (М,м)едаля, (У,у)країнське (Т,т)елебачення;
- г) (Є,є)вропейське (С,с)півтовариство, (В,в)есвіт, (Т,т)уманність (А,а)ндромеди, (О,о)стрів (С,с)вятої (О,о)лени, (С,с)хідноєвропейська (Р,р)івнина;
- д) такої немає.

7. У всіх словах якої групи пишеться літера и?

- а) пр...належність, пр...мусовий, пр...миритися, пр...близний, пр...дніпровський;
- б) пр...гарний, пр...дбання, пр...лютий, пр...йняти, пр...гаданий;
- в) пр...злий, пр...мудрий, пр...білий, пр...добрий, пр...цікавий;
- г) пр...морський, пр...хований, пр...здоровий, пр...боркати, пр...білений;
- д) такої немає.

8. ____ У словах якої групи відбудеться зміна приголосних при утворенні прикметників за допомогою суфікса **-ськ-**?

- а) Гаага, Волга, Кавказ, Калуш, вояка, боягуз;
- б) Цюріх, завод, школяр, отаман, юнак;
- в) Трускавець, Петербург, парубок, батько, Умань;
- г) Сиваш, баски, Мекка, студент;
- д) такої немає.

9. ____ Яка із запропонованих відповідей правильно визначає написання іменників в орудному відмінку однини?

- а) є апостроф;
- б) є подовжені приголосні;
- в) є м'який знак;
- г) подовження відсутнє.

Далеч...ю, латин...ю, постат...ю, тін...ю. детал...ю, Прип'ят...ю, емал...ю, лют...ю, розкіш...ю, зелен...ю, пристан...ю, осін...ю, мід...ю, пут...ю, віс...ю.

10. ____ Яке закінчення мають прикметники в називному відмінку однини?

- а) -ій;
- б) -їй;
- в) -ий;
- г) нульове.

Мужн..., дорожн..., внутрішн..., пізн..., верхн..., останн..., порожн..., житн..., завтрашн..., нинішн..., колишн..., будн... .

11. ____ Визначте групу слів, у якій наголошеним буде перший склад:

- а) визнання, читання, учення, пізнання, плекання;
- б) відання, дихання, кидання, лупання, гоєння;
- в) слідування, ремствування, жертвування, гребування, візування;
- г) вирівняння, витребування, агакання, плигання, никання;
- д) такої немає.

12. ____ У словах якої групи буде писатися одна літера **и**?

- а) хлібн...чка, небил...чка, трав...чка, сестр...чка, пораdn...чка;
- б) бат...чко, кач...чка, служн...чка, вод...чка, пал...чка;
- в) лож...чка, копi...чка, пол...чко, стріч...чка, книж...чка;
- г) Ол...чка, сон...чко, літ...чко, сун...чка, розумн...чка;
- д) такої немає.

13. ____ У словах якої групи буде писатися одна літера **н**?

- а) схопле...ий, скасова...ий, ображе...ий, пошматова...ий, здорове...ий;
- б) ліцензова...ий, скаже...ий., шале...ий, здійсне...ий, дарова...ий;
- в) жада...ий, беззахис...ий, безсо...ий, невблага...ий, да...ий.
- г) розпрода...ий, олов'я...ий, греча...ий, возз'єдна...ий, свяще...ий;

Чумацький твій шлях (В. Симоненко).

4. Ой, біжи, біжи, досадо, не вертай до хати...(В. Симоненко).

19. Яка із запропонованих відповідей правильно визначає розділові знаки в реченнях:

а) тире; в) знаки відсутні;

б) кома; г) кома, тире.

1. Дівочий вік як маків цвіт (н. тв.).

2. Поети як діти (В. Коротич).

3. Україна була для Стуса його найбільша любов і найбільший біль (В. Неділько).

4. Її душа як чайка над водою... (О. Олесь).

20. У яких реченнях означення не є однорідними ?

а) Вшануйте, друзі, рідну річ,

Назвіте голосно своєю

Та розженіте над землею

Непереможну темну ніч! (М. Старицький).

б) Вона прийшла, завітчана і мила

І руки лагідно до мене простягла,

І так чарівно кликала й манила,

Такою ніжною і доброю була (В. Симоненко).

в) Вже одспівали по дорогах гарби

Швидким жнивам мелодії свої,

І осені такі спокійні фарби

Ось-ось овіють небо і гаї (Є. Плужник).

г) З димаря повалив густий, схожий на вечорову темінь дим (Ю. Зб.).

21. Яка із відповідей правильно визначає розділові знаки у реченнях:

а) одна кома; в) тире, одна кома (чи навпаки);

б) дві коми; г) тире.

1. Знання ось єдине що суперечить долі і здатне її подолати (О. Лосев).

2. Слово єдине що буде жити вічно (Гезлітт).

3. Раби це нація котра не має Слова... (С. Пахльовська).

4. В небі мла а сонце гляне мла розстане вмить (О. Олесь).

22. Визначте кількість розділових знаків у реченнях:

а) одна кома; в) одна кома, тире;

б) дві коми; г) двокрапка.

1. Нічого не видно нічого не чути крім вітру бушуючого (М. Вовч.).

2. У кімнаті окрім цих чужих було ще з десяток своїх (А. Гол.).

3. Окрім хоробрості щоб виграти війну потрібне ще вміння воювати (О. Кор.).

4. Окрім старого майстра в кімнаті було двоє молодих хлопців зодягнених у темні ватянки (І. Фр.).

23. Визначте речення, у якому частка **не** буде писатися зі словом окремо:
- а) Відчули потиск мужньої руки, скупе, солдатське, не/квапливе слово.
 - б) Чорнобиль – це безпрецедентна катастрофа глобальних масштабів, це не/загойна рана на тілі України.
 - в) У бою ніким ти не/скорений.
 - г) Миготливо-солодке й водночас болюче передчуття нового, не/знаного, що не/ухильно ось-ось мало прийти, навістило Олену й з/не/волило її.

24. У якому складному реченні між частинами буде стояти тире ?
- а) Шумів травою степ шовковий сміявся день пісні лились (О. Олесь).
 - б) Вже й ніч землю обіймає зійшов місяць і вдарив ясним промінням по білих хатах (М. Вовч.).
 - в) Ось послухай десь за гаєм соловей заплакав враз (О. Олесь).
 - г) У товаристві лад усяк тому радіє (Л. Гл.).

КОМЕНТАР ДО ВИКОНАННЯ ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ

№	Правильна відповідь	Орфограма (пунктограма)	Мовний коментар
1	в	Вживання апострофа	У всіх словах цього ряду ставиться апостроф:

			1) після префіксів, що закінчуються на твердий приголосний: без'ядерний, роз'ятрити, під'їжджати; 2) після к у слові Лук'ян і похідних від нього: Лук'янівка, лук'янівський; 3) після літер б, п, в, м, ф, що позначають губні приголосні, перед я, ю, є, ї: пом'якшення, жаб'ячий, коров'ячий; 4) у словах іншомовного походження після б, п, в, м, ф, г, к, х, р, ж, ш при роздільній вимові: п'еса, прем'єр, миш'як, але: кювет, фюзеляж, рюш; 5) коли перед губним стоїть кореневий р: верб'я, черв'як, торф'яний.
2	в	Вживання м'якого знака	У всіх словах цього ряду м'який знак пишеться: 1) після літер д, т, з, с, ц, л, н, які позначають м'які приголосні в кінці слова та в середині слів перед літерами, що позначають тверді приголосні: документальність, низько, документальний, сядьмо, знань, слізьми; 2) в іншомовних словах після літер д, т, з, с, л, н перед наступним й: мільйон, павільйон, батальйон, синьйор.
3	б	Передача на письмі подовжених приголосних звуків	1. Подовжуються м'які зубні (д, т, з, с, л, н, ц) та пом'якшені шиплячі (ж, ч, ш) приголосні, якщо вони стоять між двома голосними: а) в іменниках середнього роду: пізнання, обличчя, затишшя, колосся; б) в орудному відмінку однини іменників III відміни: даль—даллю, туш—тушшю, мідь—міддю.

			2. Подвоюється ч в іменниках, утворених від прикметників на -цьк(ий): донецький–Донеччина, козацький–козаччина,але: Галичина (хоч галицький). 3. У словах іншомовного походження при збігові однакових приголосних префікса та кореня подвоєння зберігається лише тоді, коли в мові вживається паралельно непрефіксальне слово: ірраціональний (бо є раціональний), імміграція (бо є міграція), інновація (бо є новація), але: акліматизація, анотація, апеляція.
4	в	Спрощення в групах приголосних	1. Найчастіше відбувається спрощення в групах приголосних -стн-, -стл-, -здн-, -ждн-, -зкн-, -скн-. Але у словах кістлявий, пестливий, хвастливий, хвастнути, зап'ястний, контрастний, баластний, форпостний, компостний буквосполучення -стл-, -стн- пишуться з т, хоч у вимові спрощення відчутне. Лише у вимові відбувається спрощення: а) у словах шістсот, шістнадцять, шістдесят (звук т випадає); б) у групах приголосних стськ-, -нтств-, -нтськ-: пропагандист–пропагандистський, комерсант– комерсантський, агент – агентство (звук т випадає). Такі слова пишемо за морфологічним принципом.
5	а	Правопис слів іншомовного походження. Правопис е, є	На початку слова, як і в російській мові, вживається на письмі е або є залежно від вимови: епіграф – епиграф, епітет – епитет, ентузіазм – ентузиазм, еволюція – еволюция, еретик – еретик,

			євровалюта – євровалюта, єфрейтор – єфрейтор.
6	б	Вживання великої літери: 1. Велика літера у власних назвах осіб, загальних назвах людей, назвах посад, звань, чинів, титулів тощо. 2. Велика літера в географічних та астрономічних назвах. 3. Назви політичних держав, організацій, політичних партій, установ, історичних епох.	Пишуться з великої літери: 1. Назви релігійних свят та міфологічних істот: Пресвята Богородиця, Матір Божа, Ісус Христос, Бог, Зевс, Аллах, Магомет, Будда, Брахма, Покрова, Різдво, Великдень. 2. Назви найвищих державних посад в Україні та міжнародних посад: Голова Верховної Ради України, Президент України, Генеральний прокурор України, Прем'єр-міністр, Генеральний секретар ООН. 3. Артикли, прийменники, частки, що вживаються на початку іншомовної географічної назви: Санта-Крус, Сан-Франциско, Ла-Манш, Лос-Анжелес, Ле-Крезо. 4. Астрономічні назви: Гінчі Пси, Чумацький Шлях, Море Дощів, Океан Бур (на Місяці), але: Сонячна система, туманність Андромеди, бета Вагів. 5. Офіційні назви держав: Республіка Польща, Російська Федерація. Південно-Африканська Республіка, Литва.
7	а	Правопис значущих частин слова. Правопис префіксів	У всіх словах цього ряду в ненаголошеній позиції пишеться и , тому що префікс при- виражає значення приєднання, приналежності, просторової близькості (придніпровський), виконання дій у чийхось інтересах (приборкати – приборканий, примусити – примусовий; примиритися), наближення (приблизний).
8	а	Зміни та правопис кореневих приголосних при	У всіх словах цього ряду відбудеться зміна приголосних в усному й писемному мовленні на

		сполученні їх із суфіксами -ськ(ий), -ств(о)	стику твірної основи та суфікса ськ (ий) , а саме: гаа (г + -ськ-) ий – гаа <u>зький</u> ; Вол (г + -ськ-) ий – вол <u>зький</u> ; Кавка (з + -ськ-) ий – кавка <u>зький</u> ; боягу (з + -ськ-) ий – боягу <u>зький</u> ; Калу (ш + -ськ-) ий – калу <u>ський</u> ; воя (к + -ськ-) – воя <u>цький</u> . Винятки становлять: Дамаск – дамаський, Мекка – меккський, тюрки – тюркський, баски – баскський, казах – казахський, Цюрих – цюріхський.
9	б	Передача на письмі подовжених приголосних звуків	Запропоновані іменники належать до III відміни, які у формі орудного відмінка однини мають подовжені приголосні д, т, н, с, л, ч, ш за правилом.
10	а	Правопис відмінкових закінчень прикметників	Запропоновані прикметники належать до розряду відносних, що мають основу на м'який приголосний -н- при попередньому приголосному. В називному відмінку однини чоловічого роду вони мають закінчення -ій. До цієї м'якої групи належать прикметники: безсторонній, братній, будній, верхній, вечірній, всевітній, городній, давній, достатній, древній, дружній (потиск, привіт, але дружний колектив), житній, матерній, могутній, незабутній, нижній, обідній, останній, передній, пізній, порожній, присутній, путній, ранній, самотній, середній (посередній), синій, спідній, сторонній, сусідній, хатній, художній, а також прикметники на -шн (ій), -жн (ій), утворені від прислівників: внутрішній, вчорашній, домашній, завтрашній, колишній, зовнішній, тутешній, ранішній, ближній, справжній, поздовжній, прийдешній, сінешній.

11	б	Орфоепія. Наголос. Норми наголошення віддієслівних іменників	Абстрактні іменники із суфіксом -нн(я) залежно від наголошування співвідносного дієслова функціонують як із кореневим, так і суфіксальним акцентуванням: відати – відання, дихати – дихання, кидати – кидання, лупати – лупання, гоїти – гоєння; порів.: жадати – жадання, пізнати – пізнання, читати – читання, завдати – завдання.
12	а	Правопис суфіксів. Правопис іменникових суфіксів	У словах цього ряду пишеться буква и у суфіксі -ичк- , який вносить у значення слова відтінок зменшеності або пестливості: хлібничка, небиличка, травичка, сестричка, поради́чка. Не слід плутати із суфіксами -ечк- , -ечок- , -єчк- , -єчок- , які також мають здрібніло-пестливе значення: книжечка, ложечка, копієчка. Буква е (або є) пишеться у цих суфіксах після букви, що позначає м'який приголосний або шиплячий.
13	б	Написання нн у прикметниках і похідних словах	У всіх дієприкметниках у суфіксах -ен(ий) , -ан(ий) буква н не подвоюється: невблаганий, да́ний, дарований. Подвоюється н у наголошених суфіксах -éнн(ий) , -áнн(ий) : 1) у прикметниках, які вказують на більшу, ніж звичайна, чи найбільшу міру якості: невблагáнний, здійснénний, здоровénний; 2) у прикметниках-старослов'янізмах: священний (хоча священник), огнénний, благословенний, блаженний, мерзенний, окаянний.
14	в	Правопис и та і в закінченнях прикметників	У всіх словах цього ряду пишеться в закінченні і , тому що прикметники твердої групи стоять у формах давального та місцевого

			відмінків однини та називного множини: у пахучій траві, пахучі трави, гусячі лапки, на високій ноті, летючі піски, квітучі луки, творчій атмосфері.
15	в	Правопис ненаголошених голосних у коренях слів	Написання ненаголошеного [e] перевіряємо наголосом: <u>щебет</u> ання, бо <u>щебет</u> , <u>щебече</u> ; <u>величати</u> , бо <u>в</u> елич; <u>защеміти</u> , бо <u>щ</u> ем; <u>терплячий</u> , бо <u>т</u> ерпить. У слові <u>бережливий</u> є сполучення -ере- .
16	в	Правопис коренів. Написання коренів з а в ненаголошеному складі	У словах <u>кажан</u> , <u>халява</u> , <u>гаразд</u> , <u>хазяїн</u> , пишемо й вимовляємо а після г, к, х перед наголошеним складом з [а]. Дієслово <u>скакати</u> означає тривалу дію, на це вказує наголошений суфікс -а- . Варіантні корені з голосними о або а виникли в результаті давнього чергування: <u>скочити</u> – <u>скакати</u> ; <u>гонити</u> – <u>ганяти</u> ; <u>схопити</u> – <u>хапати</u> .
17	а	Невідмінювані іменники. Способи зв'язку слів у словосполученні. Узгодження підмета з присудком	Рід невідмінюваних географічних назв визначається за родовим поняттям (держава, місто, озеро, острів тощо): <u>Сочі</u> сподобалося (місто); <u>Таїті</u> великий (острів); <u>висока Ай-Петрі</u> (вершина). Рід невідмінюваних абревіатур відповідає роду стрижневого слова: <u>ФРН</u> заявила (Федеративна <u>Республіка</u> Німеччина); У районі відкрита нова <u>АЗС</u> (автозаправна <u>станція</u>). Подані словосполучення побудовані на основі підрядного зв'язку слів – узгодження, при якому залежне слово стоїть у тій самій формі, що й головне: <u>Таїті великий</u> (чол. рід., одн., наз. відм.).
18	б	Розділові знаки при звертаннях	У поданих реченнях слова, (поєднання слів): <u>доле</u> , <u>дівчино</u> , <u>мій вічний народе</u> , <u>досадо</u> –

			звертання, виражені іменниками у кличному відмінку (в однині). Звертання у реченні найчастіше виділяються комами.
19	в	Тире між підметом і присудком	У першому, другому та четвертому реченнях тире не ставиться між підметом і присудком, вираженими іменниками, тому що до складу присудка входить слово як: як маків цвіт, як діти, як чайка над водою. Тире можливе, якщо є необхідність стилістично виділити присудок. У третьому реченні підмет виражено іменником (Україна), а іменний складений присудок має дієслівну зв'язку (була) минулого часу. Тире між підметом і присудком можливе, коли присудок буде іменним складеним, а дієслівна зв'язка вжита у теперішньому часі. Кома між підметом і присудком не ставиться.
20	в	Кома між однорідними означеннями прикладками та	У третьому реченні означення такі спокійні не є однорідними, бо одне з них виражене займенником, а друге – прикметником, оскільки займенник відноситься до всього словосполучення. Тому кома між ними не ставиться. У першому реченні означення непереможну, темну можна вважати однорідними, бо вжиті автором для опису ночі (в одому плані). Четверте речення має однорідні означення: першим стоїть непоширене (густий), а другим – поширене (схожий на вечорову темінь дим), тому й ставимо кому.
21	в	Тире між підметом і присудком.	Перше, друге, третє речення є складнопідрядними з підрядними означальними, тому кома ставиться перед сполучниками що, котра .

		Розділові знаки у складносурядних реченнях	Тире ставиться у першій частині складних речень між підметом і присудком перед частками це, ось та на місці пропущеного члена речення (друге речення). Четверте речення складається з трьох частин, пов'язаних між собою сурядним і безсполучниковим зв'язком. Кома ставиться перед протиставним сполучником а завжди, тире в даному випадку вжито між частинами речення, які виражають швидку зміну подій і несподіваний наслідок.
22	б	Розділові знаки при відокремлених членах речення. Відокремлені додатки	У поданих реченнях є додатки із прийменником крім (окрім): крім вітру бушуючого; окрім цих чужих; окрім хоробрості; окрім старого майстра, – які на письмі завжди виділяються комою (чи комами) залежно від позиції в реченні. Друга кома в першому реченні стоїть між однорідними членами (нічого не видно, нічого не чує), а в четвертому – відокремлено означення (дієприкметниковий зворот).
23	в	Правопис частки не	У третьому реченні частка не буде писатися окремо з дієприкметником, що в реченні виступає в ролі присудка. Крім того, слово ніким є пояснювальним до дієприкметника. Слова неквапливе, незагойна, зневолило без не не вживаються. Дієприкметник незнаного пишеться з часткою не разом, тому що при ньому немає пояснювального слова.
24	г	Розділові знаки в безсполучникових реченнях	У четвертому реченні ставиться тире, тому що в першій частині зазначається умова того, про що говориться в другій. Третє речення

			також безсполучникове, але між його частинами ставиться двокрапка: перша частина має дієслово <u>послухай</u>, яке разом з відповідною інтонацією попереджає, що в наступній частині буде викладено якийсь факт. Перше речення складається з трьох частин, які , утворюючи єдність складної думки, виражають одночасність дій, тому між ними ставиться кома. У другому реченні так само ставиться кома між двома частинами, які виражають послідовність дій.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Варіант № 1

1. У якій із поданих груп слів м'який знак не пишеться?
- а) гір..кий, кобзар.., чотир..ох, т..мяний, сліз..ми;
 - б) мен..ший, гет..ман, умін.., п'ят..десят, працюєш..;
 - в) сім..десят, зустріч.., кін..чик, воротар.., Хар..ків;
 - г) милуєш..ся, слухац..кий, писемніст.., тон..ший, безчес..т..я;
 - д) такої немає.
2. Для всіх слів якої групи вживання апострофа є нормативним?
- а) ад.. ютант, моркв..яний, св..ято, різьб..яр, під..яремний;
 - б) верф..ю, ін..екція, подвір..я, зів..ялий, прем..єра;
 - в) кр..ючок, пом.. якшення, пів..їдальні, надвечір..я, р..ядно;
 - г) зор.. яний, слов..янський, Св..ятослав, торф..яний, в..юнитись;
 - д) такої немає.
3. У словах якої групи буде писатися одна літера?
- а) клітин..ий, рублен..ий, військ..омат, л..єш, голубин..ий;
 - б) багат..я, остан..ій, потомствен..ий, загострен..я, стат..ей;
 - в) лебедин..ий, Поволж..я, Галич..ина, золотавіст..ю, вітрян..а;
 - г) невпин..ий, натхнен..я, дан..ий, Поліс..я, ніс..я;
 - д) такої немає.
4. У всіх словах якої групи відбудеться спрощення на письмі?
- а) доблес..ний, вартіс..ний, жаліс..ний, ціліс..ний, ненавис..ний;
 - б) публіцис..ський, гіган..ський, кількіс..ний, якіс..ний, виіз..ний;
 - в) мілітарис..ський, аген..ство, перс..ня, компос..ний, очис..ний;
 - г) пристрас..но, віс..ник, захис..ник, турис..ський, мес..ник;
 - д) такої немає.
5. У словах якої групи буде писатися літера **и**?
- а) б..нт, л..мон, кред..т, р..нг, к..нджал, еп..скоп;
 - б) к..моно, імб..р, дж..п, Т..бет, ш..фон, аквар..ум;
 - в) Баст..лія, аз..мут, амб..ція, л..міт, такс..ст, м..ля;
 - г) х..м..я, д..лема, д..станц..я, ж..рафа, Ч..лі, віз..т;
 - д) такої немає.
6. Визначте слова, у якій наголошеним буде останній склад:
- а) ласий, правий, русий, сизий, смілий;
 - б) цілий, ярий, новий, нестарий, рясний;
 - в) черствий, благий, живий, рябий, цвілий;
 - г) сирий, дешевий, чималий, похилий, дзьобатий;
 - д) таких немає.

7. Визначте слова, у яких допущено помилки при переносі слів:

- а) щіль/ність, вза/ємність, зем/ля, л-ра, у 2001-му;
- б) схо/дження, М.Т. /Рильський, під/віконня, космод/ром, та/ін.;
- в) верб/'я, проф./ Мороз О.Г., далекос/хідний, лі/йка, ін/-т;
- г) зіб/рання, вид/звонює, мальо/ваний, і т. ін., мо/ї;
- д) таких немає.

8. У словах якої групи буде писатися дві літери в орудному відмінку однини?

- а) заповідь, вихованість, чверть, мідь, мати;
- б) юність, любов, сталь, деталь, стійкість;
- в) грань, осінь, розкіш, міць, путь;
- г) жовч, врожайність, єдність, відданість, сіль;
- д) такої немає.

9. У словах якої групи не відбудеться зміна приголосних на письмі при утворенні прикметників?

- а) Урал, Поділля, Хортиця, Канада, чиновник;
- б) тюрки, Ірпінь, Карпати, Туніс, Норвегія;
- в) Умань, завод, студент, гігант, Канів;
- г) Золотоноша, Кривий Ріг, Миргород, Путивль, Закарпаття;
- д) такої немає.

10. Слова якої групи будуть мати суфікс **-ив-**?

- а) печ...во, мереж...во, пал...во, мороз...во;
- б) мар...во, плет...во, ма...во, міс...во;
- в) вар...во, ся...во, добр...во, кур...во;
- г) ятр...во, пряд...во, яблун...во, малин...во;
- д) такої немає.

11. У словах якої групи буде писатися літера **є**?

- а) береж...чок, внуч...к, дон...чка, Ра...чка, блюд...чко;
- б) вікон...чко, суч...чок, кус...чок, вул...чка, криш...чка;
- в) кіш...чка, стріч...чка, сит...чко, пташ...чка, Юл...чка;
- г) жит...чко, вузд...чка, москв...чка, Жуч...чка, дяд...чко;
- д) такої немає.

12. Визначте групу слів, що є власними назвами:

- а) (К,к)іївські (П,п)арки, (К,к)итайська (В,в)ишня, (К,к)омета (Г,г)аллея, (П,п)рикарпаття, (Д,д)авня, (Г,г)реція;
- б) (А,а)ндріївський (У,у)звіз, (К,к)ієво-(П,п)ечерський (З,з)аповідник, (А,а)хіллесова (П,п)'ята, (П,п)інчер, (М,м)авка;
- в) (Д,д)ід (М,м)ороз, (Г,г)енеральний (С,с)екретар ООН, (С,с)имоненківські (Ч,ч)итання, (Б,б)ульвар (А,а)кадеміка (В,в)ернадського, (Р, р)енесанс;

г) (А,а)нтичний (С,с)віт, (Х,х)ристиянська (Д,д)оба, (С,с)енбернар, “(Ф, ф)орд”,
(О, о)блпрофрада.
д) такої немає.

13. Слова якої групи будуть мати в закінченні літеру **є**?

- а) жн...мо, люб...мо, шука...ш, нес...мо, вивча...ш;
- б) пиш...мо, досягн...мо, розгорн...мо, буд...ш, сидітим...те;
- в) співа...ш, плач...ш, скин...ться, крич...ш, рост...ш;
- г) святку...мо, ненавид...те, схоч...те, змін...ться, перестав...ш;
- д) такої немає.

14. Слова якої групи будуть мати закінчення **а**?

- а) бензин., грам., ліс., вальс., хліб.;
- б) млин., стол., вівторк., вікн., Харков.;
- в) вокзал., вітр., світогляд., Дніпр., Крим.;
- г) Байкал., луг., іспит., трикутник., синус.;
- д) такої немає.

15. Визначте групу слів, які без частки **не** не вживаються:

- а) недалеко, недоречно, незалежний, незадовго, непокоїти;
- б) немовби, нерішуче, неміряна, нерозгаданий, неблаганний;
- в) незламний, нездійсненність, нерадісно, недобачає, недоглянутий;
- г) неозорий, негайний, незчутися, непорушно, нежить;
- д) такої немає.

16. У словах якої групи в кінці буде писатися літера **ї**?

- а) навшпиньк., завширшк., навік., залюбк., навкруг.;
- б) верх., навпак., дибк., по-вовч., уноч.;
- в) насторож., опівноч., позаоч., трич., двіч.;
- г) тільки., по-молодецьк., пішк., тутечк., заввишк.;
- д) такої немає.

17. У якій групі словосполучень підмет та присудок узгоджуються за нормами?

- а) директор (Петрова) наказала, Нагасакі нам сподобалося, приїхало три сини;
- б) минули сім років, Зімбабве прекрасне, ОУН вирішила;
- в) кілька людей прийшло, пропала собака, МВС виконала свої зобов'язання;
- г) розлилася Лімпопо, листоноша (Марія) розповідала, частина студентів розважалася;
- д) такої немає.

18. Які види ускладнень ілюструють подані прості речення?

- а) відокремлена обставина; в) відокремлена прикладка;
- б) відокремлене означення; г) відокремлений додаток.

1. Вмирав поет, залюблений у світ,

- Вмирав поет, залюблений у море (П. Осадчук).
2. Мої суцвіття, биті холодами,
Ви добру зав'язь все-таки дали (Л. Костенко).
 3. Вона прийшла, заквітчана і мила,
І руки лагідно до мене простягла,
І так чарівно кликала й манила,
Такою ніжною і доброю була (В. Симоненко).
 4. Найстрашніші люди – це люди, пройняті страхом (М. Бердяєв).

19. Яка із запропонованих відповідей правильно визначає розділові знаки в реченнях?

- а) одна кома; в) тире;
б) дві коми; г) знаки відсутні.

1. І у тих надіях добрий серпень
 Найщиріші викує слова
 І небесний молоденький серпик
 Все життя коситиме жнива (А. Малишко).
2. Хоч чоловік і вбогий та слово в нього чисте (н. тв.).
3. На сизих луках скошено траву і літо буйне в береги ввійшло (М. Рильський).
4. Не в царські палати а в убогі хати на свою рідну Україну повернувся з іноземних університетів Григорій Сковорода (О. Паламарчук).

20. Яких розділових знаків потребують подані речення з прямою мовою?

- а) лапки, кома, лапки, кома, тире, крапка;
б) двокрапка, лапки, кома, лапки, крапка;
в) лапки, дві коми, тире, кома, тире, лапки, крапка;
г) двокрапка, лапки, дві коми, лапки, крапка.

1. Український філософ Г. Сковорода писав Похибки друзів ми повинні вміти виправляти або зносити коли вони несерйозні
2. Григорій Сковорода заповідав нам Науки і всякої праці берись не цурайся
3. І тихо-тихесенько я промовляла Сон літньої ночі мені тебе жаль (Л.Українка)

21. Яка із запропонованих відповідей правильно визначає розділові знаки в реченнях?

- а) дві коми; в) двокрапка, дві коми;
б) тире, дві коми; г) тире, три коми.

1. Поглянь уся земля тремтить
 В палких обіймах ночі
 Лист квітці рвійно шелестить
 Траві струмок воркоче (О. Олесь).
2. Тепер скрізь той на “Волзі” власній за часом летить той на “Жигулях” чи на “Москвичі” мчить (І. Сочивець).

3. На квартирі було затишно топилася піч горіла лампа на підлозі лежала ціла купа свіжої соломи (І. Багмут).

4. І взяти участь у битві Губенкові не довелося плацдарм відбив усі атаки захопив дванадцять танків та панцирників розгромив ущент білий корпус (Ю. Яновський).

22. За якими правилами вжито тире в поданих реченнях?

а) між підметом і присудком, вираженими іменниками, перед частками це, то, ось, значить;

б) між підметом і присудком, вираженими інфінітивами, або коли один з них – іменник у називному відмінку;

в) між підметом і присудком (складеним іменним), вираженими іменниками або кількісними числівниками в називному відмінку;

г) між підметом і присудком для інтонаційного виділення одного з головних членів речення.

1. Життя прожити – не поле перейти (н. тв.).

2. Вчити – обов'язок оратора (Цицерон).

3. Вік звікувати – не в гостях побувати (н. тв.).

4. Заміж іти – не дощову годину перестояти (н. тв.).

23. Скільки частин мають подані складні речення?

а) дві; в) чотири;

б) три; г) п'ять.

1. Ніяким удаванням не можна ані приховати любов там де вона є ані виявити її там де її немає (Франсуа де Ларошфуко).

2. Тільки той народ може вважати себе здоровим тільки той народ може впевнено дивитися в свою будучину всі сфери діяльності якого перейняті його мовою і культурою (Д. Павличко).

3. Ти не лякайся що хтось тут підслухає тиху розмову твою нічка поклала всіх і сном skutala (Г. Лютий).

4. Ти не лякайся-бо що ніженьки босії

вмочиш в холодну росу

я тебе вірная аж до хатиноньки

сам на руках віднесу (н. тв.).

24. Визначте речення, у якому не ставиться кома перед словом **як**:

а) І бачив я як зорі весняні в досвітній час і мерхли і біліли ...(Грін.).

б) Рука як кажуть руку миє (Гл.).

в) Білі коні зими десь летять як громи б'ють об землю копитами дзвінко (Сос.).

г) Це явище треба розглядати як особливий випадок.

д) такої немає.

7. Яке лексичне значення має слово **адрес**?

- а) назва мешкання людини;
- б) розташування установи чи організації;
- в) урочисте ювілейне вітання;
- г) місцезнаходження інформації в цифровій обчислювальній машині.

8. Яка група слів буде мати префікс **с-**?

- а) ..кинути, ..волікати, ..няти;
- б) ..півробітництво, ..понукати, ..мусити;
- в) ..писати, ..поруджувати, ..гаяти;
- г) ..лізти, ..більшити, ..шити;
- д) такої немає.

9. У якій із поданих груп усі слова пишуться разом?

- а) законо/проект, добро/бут, хімічно/стійкий;
- б) діє/здатність, бюджетно/фінансовий, червоно/гарячий;
- в) жовто/гарячий, військово/зобов'язаний, західно/український;
- г) всесвітньо/відомий, криго/лам, сніжно/білий;
- д) такої немає.

10. У якій із поданих груп усі слова сполучення пишуться з великої букви?

- а) (Т,т)ичинине (С,с)лово, (В,в)есвіт, (З,з)олоті (В,в)орота;
- б) (Г,г)рінченків (С,с)ловник, (В,в)есвітня (Р,р)ада (М,м)иру, (С,с)ибір;
- в) (Д,д)амоклів (М,м)еч, (Д,д)есятинна (Ц,ц)ерква, (Ч,ч)умацький (Ш,ш)лях;
- г) (У,у)манщина, (Р,р)осійська (Ф,ф)едерація, (Є,є)вропейське (С,с)півтовариство;
- д) такої немає.

11. Іменники якої групи не належать до жодної відміни?

- а) сплюха, дитя, мрія;
- б) окуляри, метро, пальто;
- в) солодоці, горище, канікули;
- г) регбі, грубоці, вартовий;
- д) такої немає.

12. Іменники якої групи будуть мати закінчення **-ів** в родовому відмінку множини?

- а) солдати, партизани, ткачі;
- б) батько, море, верховіття;
- в) село, почуття, чудеса;
- г) міжгір'я, сузір'я, дерзання;
- д) такої немає.

д) такого немає.

24. Скільки речень містить поданий фрагмент тексту?

- а) одне речення; в) три речення;
б) два речення; г) чотири речення.

Оскільки мова як станова ознака самого поняття нації є своєрідною перфокарткою в якій закодовано пам'ять усіх поколінь історію народу його родовідну анкету неминущі духовні вартості закони прапредків біоритми національного інстинкту психофізичну структуру національного типу то зрозуміло що втрата мови з волі чи не з волі веде до зникнення і самої нації (Б. Олійник).

Варіант 3

1. Визначте групу слів, у якій наголошеним буде перший склад:

- а) чекання, щипання, брикання, спасення, зібрання;
б) бачення, багрення, колення, нівечення, пестування;
в) копіювання, вишивання, послання, завдання, видужання;
г) довбання, снідання, жадання, щипання, стругання;
д) такої немає.

2. Укажіть кількість застарілих слів у реченнях:

- а) п'ять; в) вісім;
б) шість; г) дев'ять;
д) таких немає.

1. Пійти в одах вихваляли війну й царицю.

2. З лодій виходили сірі постаті. То були вої в кольчугах.

3. В давні часи в економії прикажчик керував отаманами, отамани – приставами, а ці вже безпосередньо мали справу з робітниками.

3. У словах якої групи не відбудеться зміна приголосних на письмі при утворенні прикметників за допомогою суфікса **-ськ-** ?

- а) Кременчук, птах, француз;
б) Калуга, Сибір, море;
в) вояка, Мекка, Калуш;
г) Сиваш, баски, парубок;
д) агент, аспірант, завод.

4. Який український відповідник є нормативним до усталеної російської конструкції **в течение дня** ?

- а) протягом дня; в) на протязі дня;
б) упродовж дня; г) вдень.

5. Яка група слів пишеться з літерою г ?

- а) (г,г)уля, (г,г)валт, (г,г)андж;
- б) (г,г)ешефт, (г,г)умор, (г,г)урман;
- в) (г,г)умус, (г,г)ума, (г,г)уральня;
- г) (г,г)лей, (г,г)уляш, (г,г)урт;
- д) (г,г)рот, (г,г)рафин, (г,г)ранат.

6. Яке лексичне значення має слово **відношення**?

- а) стосунки між класами, суспільними групами, членами колективу;
- б) вияв певних почуттів до кого-небудь;
- в) термін, що вживається у словосполученнях суспільно-політичного, економічного характеру;
- г) взаємозв'язки між предметами, явищами.

7. Яка група слів матиме префікс з-?

- а) ..кликаний, ..м'якшений, ..працьований;
- б) ..гуртовувати, ..бирати, ..шити;
- в) ..півучасть, ..віряти, ..берігання;
- г) ..хопити, ..ловити, ..могти;
- д) такої немає.

8. У якій із груп усі слова пишуться через дефіс?

- а) добро/чесність, культурно/освітній, віце/президент;
- б) рівномірно/уповільнений, темно/жовтий, кредито/спроможний;
- в) восьми/складовий, житлово/будівельний, законо/давство;
- г) національно/патріотичний, прем'єр/міністр, естрадно/цирковий;
- д) такої немає.

9. У якій із поданих груп усі слова сполучення пишуться з великої букви?

- а) (З,з)олота (М,м)едаль, (П,п)рава (Л,л)юдини, (Ш,ш)евченківський (С,с)тиль;
- б) (Б,б)іловезька (П,п)уща, (З,з)апорозьке (К,к)озацтво, (Ч,ч)асослов;
- в) (П,п)риродничий (Ф,ф)акультет, (Р,р)ада (В,в)етеранів, (Д,д)амоклів (М,м)еч;
- г) (П,п)ечерський (М,м)онастир, (Д,д)авня (Г,г)реція, (П,п)івнічна (Б,б)уковина;
- д) (К,к)абінет (М,м)іністрів (У,у)країни, (Р,р)іздво (Х,х)ристове, (П,п)рикарпаття.

10. Іменники якої групи не належать до жодної відміни?

- а) обнова, Лоша, шосе;
- б) алея, каліка, таксі;
- в) сирота, хворий, бюро;
- г) двері, ножиці, маса;
- д) такої немає.

11. Іменники якої групи слів будуть мати закінчення **-ів** у родовому відмінку множини?

- а) грами, чоботи, грузини;

- б) учні, болгари, мечі;
- в) громадяни, хазяїни, заробітчани;
- г) кияни, кілограми, селяни;
- д) такої немає.

12. Іменники якої групи слів будуть мати закінчення **-ом** в орудному відмінку однини?

- а) пугач, сурмач, паяц;
- б) кряж, посланець, витязь;
- в) матрац, тираж, пілотаж;
- г) горобець, шарж, комар;
- д) такої немає.

13. Іменники якої групи слів будуть мати закінчення **-ою** в орудному відмінку однини?

- а) передача, таблиця, світлиця;
- б) листоноша, гуща, чаша;
- в) молодиця, база, притча;
- г) чесуча, круча, лівша;
- д) такої немає.

14. Визначте кількість прикметників у реченнях, від яких можна утворити форми ступенів порівняння:

- а) один; в) чотири;
- б) три; г) таких немає.

Баштан був далеко від села, серед неозорого степу. Довкола баштану – поле золотої пшениці, жовтих соняшників, високої і густої, як ліс, кукурудзи (В. Чухліб).

15. Числівники якої групи мають неправильні форми?

- а) шістдесятій, п'ятьдесятьма сіма, сто сорока двома;
- б) сімдесяти шести, чотирьом цілим дев'яти десятим, шестисот дванадцяти;
- в) сіма тисячами п'ятьдесяти одним, тридцятьом, вісімдесятьох;
- г) двома цілими шістьма десятими, десятьома, сорок дев'ятим;
- д) такої немає.

16. Укажіть речення, у якому правильно розставлено розділові знаки:

- а) Інесем порозцвітали дерева, стоять одухотворено-ясні й кожне видається великою квіткою.
- б) Небо над степом чисте, і літак як рибина, пішов угору, крізь прозору океанну блакить.
- в) Копита відбивали чіткий ритм і, збуджений тим ритмом, він навмисно прискорив біг.
- г) Жартує Василина, і Ліні навіть у тутешньому жарті чується атмосфера життя своєрідного, їй не доступного.

- а) Приїхало сюди чимало колгоспників.
- б) Міссісіпі вийшов з берегів.
- в) На зборах виступив депутат Верховної Ради України.
- г) З гори аж до греблі суне поволі хмара народу.
- д) такого немає.

23. Визначте речення, у якому слово **нарешті** є вставним:

- а) Нарешті Василькові пощастило вхопитись за гілку (О. Донч.).
- б) Проїхали так з кілометр до наступного повороту і тут Козаков нарешті дав команду зупинитись (О. Гонч.).
- в) Минають села наче сни. І от нарешті засиніли Дніпропетровщини лани (В. Сосюра).
- г) Сьогодні нарешті дійшли до згоди що зажинки будуть першим днем страйку (М. Стельмах).

24. Скільки речень містить поданий фрагмент тексту?

- а) три речення; в) п'ять речень;
- б) чотири речення; г) сім речень; д) шість речень.

Народи не можуть жити за правилами рік бо менша впадає в більшу і губить при тому свої води і своє ім'я народи не можуть жити за правилами дерев особливо тих що ростуть одне біля одного адже менше дерево повинно викривляти стовбур щоб з-під більшого досягнути до сонця народи повинні жити за правилами зоряних небес кожна зірка має свій простір і своє світло і кожна потрібна не тільки для краси а й для того щоб людина могла орієнтуватися в космосі всі народи повинні світити щоб людина могла орієнтуватися в безмірі людського духу (Д. Павличко).

Варіант 4

1. Визначте фразеологізми зі значенням “**раптово, зненацька висварити когось**”:

- а) накрити мокрим рядном;
- б) метати громи і блискавки;
- в) вскочити в халепу;
- г) всипати березової каші;
- д) кидати слова на вітер.

2. У словах якої групи буде писатися літера **е** ?

- а) мар..во, с..лянин, мат..матика;
- б) в..рхів'я, кв..ток, стр..бнути;
- в) оч..рет, виб..рати, дж..рело;
- г) с..стема, р..торика, ст..блина;
- д) такої немає.

3. У якій групі слів буде писатися апостроф?

- а) ад..ютант, моркв..яний, св..ятковий;
- б) зор..яний, м..якуш, міжгір..я;
- в) слов..янин, Св..ятослав, пів..їдальні;
- г) духм..яний, мавп..ячий, дит..ясла;
- д) ін..екція, кон..юктивіт, миш..як.

4. У якій із поданих груп в усіх словах пишеться дві літери **н**?

- а) старан..сть, шален..ий, невин..ий;
- б) сумлін..о, пізнан..я, поглиблен..ий;
- в) священ..ик, закон..ий, числен..ість;
- г) здоровен..ий, засвідчен..ий, прочитан..ий;
- д) страшен..ий, священ..ий, блажен..ий.

5. У всіх словах якої групи відбудеться спрощення приголосних на письмі?

- а) пріс..ний, шіс..сот, балас..ний;
- б) зліс..ний, влас..ний, беззахис..ний;
- в) віс..ник, учас..ник, тиж..невик;
- г) комендан..ський, високоякіс..ний, шіс..надцять.
- д) такої немає.

6. У словах якої групи відбудеться зміна на письмі при творенні прикметників за допомогою суфікса **-ськ-**?

- а) Случ, Петербург, перекладач;
- б) казах, гігант, брат;
- в) молодець, ткач, прихильник;
- г) отаман, вояка, Калуш;
- д) Крим, Водолага, Кривий Ріг.

7. Яка із запропонованих відповідей наводить нормативний український відповідник до словосполучення **дважды два**?

- а) два на два; в) два помножити на два;
- б) два по два; г) двічі.

8. З яким антонімом прикметник **офіційний** утворює пару?

- а) всесвітній; в) особовий;
- б) приватний; г) особистий;
- д) особливий.

9. Іменники якої групи слів будуть мати закінчення **-ою** в орудному відмінку однини?

- а) книгоноша, сторожа, стюардеса;
- б) радіопередача, буря, адреса;
- в) тисяча, груша, миша;
- г) діжа, читальня, суша;

д) таких немає.

10. Іменники якої групи слів будуть мати закінчення **-ів** у родовому відмінку множини?

- а) море, поле, помідор;
- б) життя, відкриття, городяни;
- в) селяни, хуторяни, відра;
- г) письменники, прислів'я, статті;
- д) такої немає.

11. Іменники якої групи не належать до жодної відміни?

- а) вдача, оздоба, осінь;
- б) мелодія, плече, плем'я;
- в) бюджет, генезис, партер;
- г) граблі, пюре, комюніке;
- д) такої немає.

12. Іменники якої групи слів будуть мати закінчення **-ом** в орудному відмінку однини?

- а) абзац, шантаж, жнець;
- б) муляр, календар, фюзеляж;
- в) звір, гвардієць, бліндаж;
- г) кущ, господар, фініш;
- д) такої немає.

13. У якому реченні вжито неправильну форму числівника?

- а) Футбольний м'яч повинен важити не більше від п'ятьсот сорок три і не менше від триста дев'яноста шість грамів, а окружність має бути не більшою від сімдесят один і не меншою від шістьдесят восьми сантиметрів.
- б) Нині лялька Барбі продається у сто сорока країнах світу.
- в) Щастя – те ж саме, що правда. Не існує половини, дев'яти десятих правди, – в такому випадку одна десята буде брехнею і вся правда рушиться в прірву.
- г) Доки ліс росте, доки молодняк зміниться стиглим деревостаном, вимирає дев'яносто п'ять відсотків дерев, а якщо рахувати від самосіву, то дев'яносто дев'ять цілих і дев'ять десятих відсотка.

14. Прикметник якого словосполучення буде мати закінчення **-а**?

- а) маленьк.. поні;
- б) напружен.. лібрето;
- в) стрімк.. Оріноко;
- г) молод.. денді;
- д) такого немає.

15. Укажіть речення з однорідними присудками:

- а) Восени можна ходити до лісу просто по запахи, на дегустування їхнього розмаїття, для пригощання їхньою животворною цілющістю.

- б) Незабаром форкання коней, Степанова лайка, тягуче рипіння журавля і плескіт води в кориті розтанули.
- в) Зеленіє степ весною, з кожним днем пишніш стає, то обсиплеться росю, то враз пахощі полє.
- г) Сіно тут уже було давно скошено й завезено у стоги.

16. Укажіть речення, у яких ставиться **тире**:

- а) А вдалині край степу за селом біліє вузька смужечка поміж хатами й садами то повертається зі своєї мандрівки по всіх усядах на землі новий ранок.
- б) Хочеш хмари для тебе розвію.
- в) Життя тут просте й жорстоке побут суворий стихії лютують цілорічно в людини немає помічників самі лиш супротивники вороги.
- г) Кузька задки виборсався з-під порога огледівся й завмер од переляку край розсадника високо підкидаючи землю довгим писком рився величезний веpr.
- д) таких немає.

17. Укажіть речення, у якому правильно розставлено розділові знаки:

- а) На вулики в саду облітав і прилипав вишневий цвіт; розцвіли на городах маки.
- б) У корови були різні роги: один, довгий, красиво вигнутий, стримів угору, другий, скручений у бійці, ліз прямо в око.
- в) Переді мною наче брама, розчиняється діброва: до мене наближаються далекі тихі води, і прихилені до них зорі.
- г) Пізно вже: тиха цвіркотлива ніч навкруги.
- д) такого немає.

18. Укажіть речення, між частинами якого **не ставиться кома**:

- а) Піднімалися з густого верхів'я дикі птахи-орли і спокійно могутнім помахом крил різали повітря і тривожно-ніжним курликанням посилали один одному привіт.
- б) Надворі вже розвиднілося до синього в шибках і шибки немов зацвіли досвітнім небом.
- в) А полуниці довкола в рясній росі і роса на них крапеляста велика немов полуниці!..
- г) Віраж через останню кучугуру і ось вам море.
- д) такого немає.

19. Укажіть речення, у якому ставиться **двокрапка**:

- а) Уночі стугонить вітер шаліє хуртовина.
- б) Скрипне хвіртка висунеться з неї дитяча голівка стригне очима по вулиці.
- в) І солома і трісочки крутились і десь зникали так вертіло там воду.
- г) Квіти латаття білого мають цікаву біологічну особливість в хорошу погоду вони відкриваються вранці десь годині о сьомій і закриваються під вечір близько п'ятої – шостої години.
- д) такого немає.

1. _____ Визначте фразеологізми зі значенням “**не приходити, не з’являтися куди-небудь, до когось**”:

- а) обвести кругом пальця;
- б) носа не показувати;
- в) землі під ногами не чути;
- г) дати ходу;
- д) вкрутити хвоста.

2. У словах якої групи буде писатися літера **и** ?

- а) б..ри, в..ликий, пал..во;
- б) д..ректор, заб..рати, ст..рати;
- в) опт..мізм, пес..мізм, вер..тено;
- г) ц..клон, с..мпатія, д..лема;
- д) л..вада, л..мон, граф..н.

3. У словах якої групи м"який знак не пишеться?

- а) біл..ярд, безод..н..я, бунтар..;
- б) вівчар..н..я, гир..овик, вос..миніг;
- в) бруцел..оз, вал..дшнеп, волосін..;
- г) вісім..сот, гір..лянда, всер..йоз;
- д) гамбур..з..кий, бетонозмішувач.., акропол..

4. У якій із поданих груп в усіх словах пишеться одна літера?

- а) далечін..ю, любов..ю, розкіш..ю;
- б) проніс..я, підноссь..я, розіл..ю;
- в) під..аш..я, дозвіл..я, роз..ява;
- г) свавіл..я, пониз..я, мудріст..ю;
- д) такої немає.

5. У словах якої групи на письмі не відбудеться спрощення приголосних?

- а) улес..ливий, тиж..невик, віс..ник;
- б) зас..ланий, контраст..ність, зап’яс..ний;
- в) пропус..ний, шіс..сот, емігран..ський;
- г) ілюзіоніс..ський, кіс..лявий, сучас..ник;
- д) задріс..ний, об’їз..ний, доцен..ський.

6. У словах якої групи не відбудеться звукозміна на письмі при творенні іменників за допомогою суфікса **-ств-**?

- а) банкрут, злочин, люди;
- б) хабарник, шкідник, жінка;
- в) пан, козак, мати;
- г) раб, герой, католик;
- д) отаман, птах, боягуз.

14. У якій групі сполучень вжито правильні форми числівників?
- а) до дев'ятсот сімдесят двох додати п'ятьдесят дев'ять;
 - б) від тисяча п'ятисот семидесяти відняти двісті сорок три;
 - в) скласти триста п'ятьдесят три з семи двадцяти восьми тисячами триста шістдесят чотирьма;
 - г) сума чисел дорівнює сімсот двадцятьом трьом;
 - д) визначити добуток від множення семисот двадцяти одного на п'ятнадцять.
15. Укажіть речення, у якому правильно розставлено розділові знаки:
- а) Сашко навшпиньках зайшов у свою кімнату, хутко ліг, заплющив очі, в синьому океані, біля Сашкової хати, повз голу грушу, пропливали голі айсберги.
 - б) Вітер в гаї не гуляє, вночі спочиває.
 - в) Вода вже не хлюпотіла, не капотіла, не лилася ласкаво – вона вдарила загрозливо й важко.
 - г) Ось могила козацька – це місце колись звалося Скарбне.
 - д) такого немає.
16. Укажіть речення, між частинами якого **не ставиться кома**:
- а) Вода у неглибокому колодязі виявилася справді смачною і нікуди вже далі од цієї хатинки й колодязя йти мені не хотілося.
 - б) З дерева зірвалася грушка застрибала по гіллі упала на кореневище і знову благословенна тиша.
 - в) Мине час і зміниться степ.
 - г) А зійдеш на пагорб і перед тобою вдалині за маревом сонця блакитніє оте високе вершечок мрії дитячої.
 - д) такого немає.
17. Укажіть речення, у якому ставиться **двокрапка**:
- а) Сашко не повірив своїм очам на стежці перед ним стояв Сіроманець!
 - б) Кузька потяг носом повітря і враз йому забулися і живий гайворон і той що снівся повітря смачно пахло димком і кашею.
 - в) Проїхали сани зімкнулися хижі ряди степовиків.
 - г) Погасне степ побуріє злиняє осінь роздягне посадки шквиря-завійниця покотить мряку полями хуга засвистить поземкою по твоїм вкритім ожеледдю степовім океані.
 - д) такого немає.
18. Укажіть речення, у яких ставиться **тире**:
- а) А ясновельможний на воронім коні блисне булавою море закипить.
 - б) Вони люди знають на Шептала можна покластися.
 - в) Проти місяця заблищали стремена забряжчала зброя під копитами м'яко застугоніла земля.
 - г) Тільки став задер голову птаха вже занепокоїлась заворушилась.
 - д) таких немає.

- б) Не кидай іскри ... попіл: і сама згорить, і село спалить.
- в) Віруньку час від часу теж можна було бачити ... парку ... дружинницькому патрулі.
- г) Хоч голий, зате ... поясі.
- д) Городниці зачинають, збивають ... валки і палять сухі зарості бур'янів.

Рекомендована література

- 1.Бондар О. І. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: Навч. посібник / Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Київ: ВЦ «Академія», 2006.
- 2.Глазова О.П. Українська орфографія. Харків, 2004.
- 5.Сучасна українська літературна мова: Підручник / За ред. А. П. Грищенка. – 3-ге вид. Київ: Вища школа, 2002.
- 6.Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсеєнко, О.В.Бас-Кононенко та ін. Київ: Знання, 2010. 270 с.
- 7.Українська мова.Практикум: навчальний посібник /О. М. Пазяк, О. А. Сербенська, М. І. Фурдуй, Л. Ю. Шевченко. Київ: Либідь, 2000. 384 с.
- 8.Шкурятяна Н. Г. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. / Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Київ: Вища школа, 2007.
9. Шкурятяна Н. Г. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. / Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Київ: Вища школа, 2010.
- 10.Лепеха Т.В. Українська мова: Навчальний посібник для старшокласників, абітурієнтів, студентів нефілологічних факультетів вузів. Київ: Вид. Центр “Просвіта”, 2000. 328 с.
- 11.Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: Навч. Посіб. Київ: ВЦ „Академія”, 2007. 360 с.
- 12.Плющ М.Я., Грипас Н.Я. Українська мова. Довідник. Київ: Освіта, 2002.255 с.
- 13.Тріщук О.В. Словник помилкового слововживання в сучасних медіа: неправильно – правильно / О.В. Тріщук, Н.М. Фіголь. Київ: НТУУ «КПІ», 2015. 153 с.
- 14.Українська мова: Практикум: Навч. Посібник / Пазяк О.М., Сербенська О.А., Фурдуй М.І. та ін. Київ: Либідь, 2000. 384 с.
- 15.Українська без помилок. Говоримо і пишемо правильно: сучасний довідник з урахуванням останніх змін у правописі і мовленні: 500 практичних завдань і тестів / Укл. Журенко О.М. Харків: Кн. клуб “Клуб сімейного дозвілля”, 2015. 510 с.

Словники

- 1.Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / Уклад. І голов. Ред. В.Т.Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. 896 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Гол. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь, 2002. 1428 с.

3. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словникдовідник. Київ: Либідь, 1995. 192 с.
4. Колібаба Л.М. Словник дієслівного керування / Лариса Колібаба, Валентина Фурса. Київ: Либідь, 2017. 656 с.
5. Новий російсько-український словник-довідник: Близько 100 тис. Слів / Уклад. С.Я. Єрмоленко та ін. – Вид. 2-е, доп. і випр. Київ: Довіра: УНВЦ “Рідна мова”, 1999. 878 с.
6. Новітній російсько-український словник: Близько 50 тис. слів / За ред. Л. Г. Савченко. – Вид. друге. Харків: Прапор, 2002. 1135 с. (Серія “Від А до Я”).
7. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / Уклад.: М.М. Пещак та ін. Київ: Довіра, 2001. (Словники України).
8. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.
9. Словник-довідник слів із літерою г / Уклад. М. Паночко. Львів: Кальварія, 1999. 46 с.
10. Словник міжчастинових омонімів сучасної української мови / Н. Глібчук, У. Дубосевич. Львів: Априорі, 2016. 640 с.
11. Словник української мови / Кер. В.В. Німчук та ін. / Відп. ред. В.В. Жайворонок. Київ: ВЦ “Просвіта”», 2016. 1320 с.
12. Орфоепічний словник української мови: В 2-т.// За ред. М.М.Пещак, В.М.Русанівського. Київ, 2001 – 2003.
13. Орфоепічний словник української мови / За ред. В.М.Русанівського. Київ: Ірпінь, 2006. 208 с.
14. Українська мова. Енциклопедія. Київ: Вид-во „Укр. енциклопедія”, 2000, 2004, 2007, 2013.

Інтернет-ресурси

1. Новий український правопис. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 284 с. – Режим доступу:
<file:///D:/%D0%96%D0%A3%D0%A0-21%20%20%D0%9E%D0%A0%D0%A4%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF.%D0%9F%D0%A3%D0%9D%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%202019.pdf>
2. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ: Освіта, 2012. 270 с. – Режим доступу:
<file:///D:/%D0%96%D0%A3%D0%A0-21%20%20%D0%9E%D0%A0%D0%A4%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF.%D0%9F%D0%A3%D0%9D%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF/d196.pdf>

3. ULC - Список словників української мови / Частина I – Litcentr. – Режим доступу:

<https://litcentr.in.ua/index/0-55>

4. Публічний електронний словник української мови. – Режим доступу:

<http://ukrlit.org/slovnyk>

5. Словник української мови у 20 томах. – Режим доступу:

<https://1677.slovaronline.com/>

6. Караман С. О., Караман О. В. Українська мова: практикум з орфографії та пунктуації. Київ, 2006. – Режим доступу:

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11341/1/S_KARAMAN_PRAKTIKUM_GL.pdf

7. Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019). – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf>

8. Словники України он-лайн. – Режим доступу: <http://lcorp.ulif.org.ua>

9. Словник української мови – академічний тлумачний словник (1970—1980). – Режим доступу: <http://sum.in.ua>